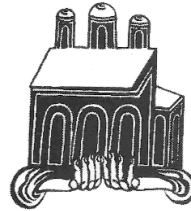

**СБОРНИК СЪС СТАТИИ
ПОСВЕТЕНИ НА
СОФИЯ**

**издава се със съдействието на
Столична община
Съюз на учените в България**

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:

Проф. д. ик. н. Нина Дюлгерова

(научен ръководител)

Йорданка Фандъкова

(заместник-кмет на Столична община)

Елинка Бояджиева

(историк, специалист по история на София)

Красимира Милчева

(директор на Софийски държавен архив)

Надежда Иванова

(главен експерт в дирекция "Култура")

СЪДЪРЖАНИЕ:

ПРИВЕТСТВИЕ НА БОЙКО БОРИСОВ - Кмет на София	стр. 4
ПРИВЕТСТВИЕ НА ЙОРДАНКА ФАНДЪКОВА - Заместник-кмет на Столична община	стр. 5
ПРИВЕТСТВИЕ НА ЧЛ.-КОР. ПРОФ. Д-Р ДАМЯН ДАМЯНОВ, ДМН - Председател на Съюза на учените в България	стр. 7
Проф. Нина Дюлгерова - "СОФИЯ - БЪДЕЩЕ ПРЕЗ МИНАЛОТО" Доц. Нели Христова, доц. Марин Русев-"СОФИЯ В ГЕОГРАФСКОТО И ГЕОПОЛИТИЧЕСКОТО ПРОСТРАНСТВО НА БЪЛГАРИЯ, БАЛКАНИТЕ И ЕВРАЗИЯ"	стр. 9 стр. 21
Елинка Бояджиева - "ИЗБОРЪТ НА СОФИЯ ЗА СТОЛИЦА НА СВОБОДНА БЪЛГАРИЯ"	стр. 31
Красимира Милчева - "РУСКОТО ГРАЖДАНСКО УПРАВЛЕНИЕ В СОФИЯ - 1878 - 1879"	стр. 41
Жарин Величков- "ТЕАТЪРЪТ И АМФИТЕАТЪРЪТ НА СЕРДИКА" Д-р Тодор Чобанов - "ПРЕВЗЕМАНЕТО НА СЕРДИКА ОТ КАН КРУМ ПРЕЗ 809 ГОДИНА - ПОВРАТЕН МОМЕНТ В БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ"	стр. 51 стр. 63
Д-р Божидар Димитров - "БОЯНСКАТА ЦЪРКВА "СВ. НИКОЛА" И "СВ. ПАТЕЛЕЙМОН"	стр. 73
Ст.н.с. д.и.н. Валентина Динева - "ХРИСТИЯНСКИ СРЕДИЩА НА БЪЛГАРСКАТА ИДЕНТИЧНОСТ, ПРОСВЕТА И КУЛТУРА - СОФИЙСКАТА МАЛА СВЕТА ГОРА"	стр. 81
Д-р Георги Якимов - "СОФИЙСКИТЕ УЧИЛИЩА С ВЪЗРОЖДЕНСКИ ТРАДИЦИИ И ОБНОВЛЕНИЕ"	стр. 89
Доц. д-р Благовеста Иванова - "ГРАДСКИЯТ ПЕЙЗАЖ КАТО ВИЗУАЛНО-ХУДОЖЕСТВЕНА БИОГРАФИЯ НА СОФИЯ"	стр. 98
Д-р Йордан Колев - "СОФИЯ - ОБРАЗОВАТЕЛЕН И КУЛТУРЕН ЦЕНТЪР ЗА БЪЛГАРИТЕ В ЧУЖБИНА"	стр. 108
Н.с. Даниела Атанасова, Н.с. Петър Първанов, Кателина Салтирова - Павлова , Франческо Касабов "СЪВРЕМЕННИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ДОКУМЕНТИРАНЕ И ДИГИТАЛИЗАЦИЯ НА КУЛТУРНОТО И ИСТОРИЧЕСКОТО НАСЛЕДСТВО НА СОФИЯ"	стр. 118
Акад. проф. Миладин Апостолов, доц. д-р Васил Писев - "РЕТРОСПЕКЦИИ ВЪРХУ ХИГИЕНАТА И ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО В СОФИЯ СЛЕД ОСВОБОЖДЕНИЕТО" "ИСТОРИЯТА НА ГЕРБА НА ГРАД СОФИЯ"	стр. 127 стр. 136
Проф. Стефан Симеонов - "СОФИЙСКАТА ПОЛИЦИЯ (1878 - 1886 г.)" Доц. д-р Кирил Шопов - "СПОМЕНИ ЗА СОФИЙСКОТО "КРАСНО СЕЛО" - 1968 - 2008"	стр. 148 стр. 164
АНГЛИЙСКИ ПРЕВОД НА РЕЗЮМЕТА СНИМКИ ОТ СТАРА СОФИЯ КМЕТОВЕТЕ НА СОФИЯ	стр. 173 стр. 185 стр. 190

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

Изминаха 1200 години от присъединяването на София и териториите около града към пределите на българската държава. В това време София навършва 130 години от деня, когато народните избраници в Учредителното събрание във Велико Търново избраха нашия град за столица на Третата българска държава. Безспорно нашите предшественици са имали основание - историческо и морално. Хилядолетният живот на София - най-старото селище в Европа, неговото свободолюбие, изявявано неведнъж през бурните епохи на нападения, погроми и заробване, безстрашният дух на софиянци, не продумали на езика на политическите и духовни поробители в продължение на пет века, и най-вече неговото средишно, географско и историческо местоположение - обединяващо българите от Мизия, Тракия и Македония, са основания, по които конкретно ще се разговаря и разисква на настоящия научен форум.

Възкресяването на миналото на Сердика, Средец и София разкрива широко вратите на онази градивна енергия, която вдъхновява настоящето и бъдещето на София. Така както се гордеем с героичните й страници от близкото и далечно минало, така трябва да градим настоящето с много любов и отговорност, защото имаме привилегията да бъдем жители, да живеем в него, а той да бъде нашият роден град.

Приемете моите искрени поздравления и пожелания за успешно провеждане на научния форум. Убеден съм, че докладите и дискусиите ще предизвикат оправдан интерес и ще оставят трайни следи в историческите хроники на нашата столица.

Поднасям моята благодарност на Съюза на учените в България, чието участие в научния форум приемам като научен принос в осмислянето на историческата значимост на 130-годишнината от обявяването на София за столица на България.

БОЙКО БОРИСОВ
КМЕТ НА СОФИЯ

**УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,
УВАЖАЕМИ ГОСТИ,
ДРАГИ ПРИЯТЕЛИ,**

Историята отброява 130-годишнината на София, избрана за столица на България при небивала подкрепа от всички депутати в Учредителното събрание, проведено в старопрестолно Търново.

Това се е случило на 22 март 1879 година по стар стил.

Във Велико Търново се събират народните избраници - депутатите от Княжество България. Но там има и неформални представители - от Източна Румелия и Македония. Вълнението е неописуемо. За първи път след пет века - български парламент, който полага основите на държавността ни, който чертае новия образ на България. Тези съдбовни дни и месеци утвърждават правото на България да бъде в редиците на активно и динамично развиващите се държави в Европа.

Принос в тези процеси на консолидация на нацията имат 16-те народни софийски избраници, депутати. Те наистина заслужават да са там, в Учредителното събрание, те са възрожденски дейци, участници в национално-революционните борби, сподвижници на Апостола на свободата, те са духовници, даскали, търговци, заможни софийнци, книжари, оцелели и доживели до освобождението на отечеството. Сега те поемат не по-леката отговорност да извършат прехода от една епоха в друга, от робството в свободата. Средствата са други, механизмите различни, но те успяват и извеждат стария град на пътя, който има една посока - на възхода и подема. Сред тях са софийските първенци - Христо Тодоринев Стоянов, Димитър Хаджикоцев, митрополитът Милетий, хаджи Мано Стоянов и т. н.

Днес на настоящия научен форум ние ще разлистваме страници от историята на София, в които са отразени основите, мотивите за предложението и избора на София за столица на България. Във форума участват учени, историци, изследователи от различни авторитетни институции, които ще разкрият безспорни исторически факти, определящи мястото на София като "първенствующий град в пределите европейски". Не само софийнци, но всеки българин има пълно основание да се гордее с хилядолетната история на София и с нейното настояще. София е достойна за тази всенародна обич и ние, софийнци, сме длъжни да я пазим и да поддържаме огъня на тази любов.

Ние, българите, познаваме миговете на възход, но и на национална

покруса на страдание и на героизъм. Неведнъж сме доказвали на Европа и на света, че сме достойни за свободата си и за независимостта и че можем да бъдем равни с другите европейски народи.

Столична община, съюзът на учените в България, ОП "Стара София" сме организатори на научния форум. В продължение на една година протичаше неговата подготовка. Преките ръководители подбираха темите, провеждаха работни срещи, подготвиха и издадоха сборника с научните доклади, които предлагаме на Вашето внимание.

Поднасям моята искрена благодарност към организаторите и участниците във форума. Нека пожелаем успех на научния форум, успех, който заслужава реализираната идея и взетото решение от депутатите на Учредителното събрание - София да бъде столица на България.

ЙОРДАНКА ФАНДЪКОВА

Заместник-кмет на Столична община

ПРЕДГОВОР

Чл.-кор. проф. д-р ДАМЯН ДАМЯНОВ, дмн
Председател на Съюза на учените в България

Историята дава основание за гордост и престиж, но е и безкомпромисен съдник. София има основание за гордост. Нейното начало стои далеч във времето, преди 28 века. Сердика, Триадица, Средец, София. Тези имена бележат история, минало, години на възход и години на упадък. Но това е хилядолетната история на един български град. При възраждането на Третата българска държава нашите предци го избират за столица на знаменателната дата 3 април 1879 г. Този избор е стратегически обусловен с оценка на възловото място на малкия по това време градец. Избор, който превърна град София в център със 150 пъти повече население. Превърна го в основно средище на науката, културата, образованието, на икономиката и промишлеността, на транспорта и комуникациите, на политическия живот и държавното управление.

Впечатляващи са далновидността и зрелостта на нашите предшественици, когато съграждат и организират София като град и столица. С мисъл за бъдеще и европейски престиж, с много мъдрост и себеотдаване се планират и изграждат паметници и сгради, които днес показваме като национални светини. И днес гледаме с респект патриаршеската катедрала "Александър Невски", сградите на Народния театър, Българската народна банка, Софийския университет, Народното събрание, Българската академия на науките, Военния клуб, Съдебната палата, паметника на Васил Левски, Руски и Докторски паметник и много други.

Съюзът на учените в България счита за свой морален дълг да се включи в отбелязването на 130-годишнината от избора на София за столица на България. В историята на нашата столица с успех се вплитат имената на бележити интелектуалци и учени. Идеолог на предложението за избора на София е проф. Марин Дринов, с точна историческа оценка за развитието на града в миналите столетия и с поглед към бъдещето. Не напразно проф. Дринов е сред основателите на Българското книжовно дружество, предшестващо създаването на българската държава и е пръв председател на родилата се от него Българска академия на науките. Сред кметовете на столицата се вписват имената на още членове на БКД и БАН като Тодор Икономов, Иван Петков Славейков, Йосиф Ковачев, д-р Димитър

Моллов, Григор Начевич, инж. Иван Иванов, проф. Алексей Квартирников. Техните имена са свързани със съграждането на Софийския университет, Александровска болница, Градска библиотека, яз. "Искър" и тръбопровод "Рила", Народната библиотека, Съдебната палата и много други.

Днешното поколение се изправя като съдник за миналото и настоящето. И става ясно, че пред историческото минало се прекланяме. Тогава, когато в страната властва девизът, изписан на сградата на Народното събрание, "Съединението прави силата" - и столицата бележи сполучливо развитие. Положението през последните преходни 20 години не носи нито само отрицателен, нито само положителен знак. Има постижения в пътната мрежа и комуникациите, в частично подобряване на сградния фонд. На тежават обаче проблемите на милионния град, развил се без исторически заложено планиране, с трудности в управлението и в налагане на държавността. Затова и сега актуално и като призив нека прозвучат думите на Марин Дринов: "Трябва да се проникнем от съзнанието, че човек не живее на този свят за себе си, но като разумно и нравствено същество трябва да се грижи и за общото добро и право, за доброто на народа си."